

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง “ความสัมพันธ์ของ สัมพันธภาพระหว่างบุคคล กับความสามารถในการปฏิบัติงานการดูแลช่วยเหลือผู้เรียน ของครูจิตวิทยาแนะแนวในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษา ในเขตภาคตะวันออก” มีวัตถุประสงค์ คือ 1) เพื่อศึกษาสัมพันธภาพระหว่างบุคคลของครูจิตวิทยาแนะแนว 2) เพื่อศึกษาความสามารถในการปฏิบัติงานดูแลช่วยเหลือผู้เรียนของครูจิตวิทยาแนะแนว 3) เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่าง สัมพันธภาพระหว่างบุคคลกับความสามารถในการปฏิบัติงานการดูแลช่วยเหลือผู้เรียนของครูจิตวิทยาแนะแนว 4) เพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างของสัมพันธภาพระหว่างบุคคลของครูจิตวิทยาแนะแนว จำแนกตามขนาดโรงเรียน และประสบการณ์การทำงาน และ 5) เพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างของความสามารถในการปฏิบัติงานการดูแลช่วยเหลือผู้เรียนของครูจิตวิทยาแนะแนว จำแนกตามขนาดโรงเรียน และประสบการณ์การทำงาน

กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยเป็นข้าราชการครูในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในเขตภาคตะวันออก จำนวน 118 คน เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น ประกอบด้วย ข้อมูลทั่วไป แบบสอบถามสัมพันธภาพระหว่างบุคคลของครูจิตวิทยาแนะแนว และ แบบวัดความสามารถในการปฏิบัติงานการดูแลช่วยเหลือผู้เรียนของครูจิตวิทยาแนะแนว เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยการส่งแบบสอบถามทางไปรษณีย์ วิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมสำเร็จรูป โดยใช้สถิติ การแจกแจงความถี่ (Frequency) ร้อยละ (Percent) ค่าเฉลี่ย (Mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน (Pearson's product moment correlation) สถิติทดสอบค่าเอฟ (F-test) และการวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบทางเดียว (One-Way ANOVA) รวมถึง การทดสอบค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่ด้วยวิธี Scheffe ที่ระดับนัยสำคัญ .05 ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

สรุปผลการวิจัย

1. สัมพันธภาพระหว่างบุคคลของครูจิตวิทยาแนะแนวทั้งในภาพรวมและรายด้านคือ ด้านสัมพันธภาพกับผู้บังคับบัญชา ด้านสัมพันธภาพกับเพื่อนร่วมงาน ด้านสัมพันธภาพกับนักเรียน และด้านสัมพันธภาพกับผู้ปกครองนักเรียน อยู่ในระดับดี

2. ความสามารถในการปฏิบัติงานช่วยเหลือผู้เรียนของครูจิตวิทยาโดยรวมอยู่ในระดับสูง เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านระบบดูแลช่วยเหลือ ด้านพัฒนาผู้เรียน และด้านการจัดคุณภาพระบบดูแลช่วยเหลือ อยู่ในระดับสูง ขณะที่ด้านการใช้เครื่องมือในงานช่วยเหลือผู้เรียนอยู่ในระดับปานกลาง

3. สัมพันธภาพระหว่างบุคคลโดยรวมกับ ความสามารถในการปฏิบัติงานช่วยเหลือผู้เรียนโดยรวมมีความสัมพันธ์กันทางบวก ในระดับปานกลาง ($r = .67$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 นอกจากนี้สัมพันธภาพระหว่างบุคคลรายด้านคือ ด้านสัมพันธภาพกับผู้บังคับบัญชา ด้านสัมพันธภาพกับเพื่อนร่วมงาน ด้านสัมพันธภาพกับนักเรียน และด้านสัมพันธภาพกับผู้ปกครองนักเรียน มีความสัมพันธ์กันทางบวก ในระดับปานกลาง กับความสามารถในการปฏิบัติงานฯ โดยรวม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

4. ครูจิตวิทยาแนะแนวที่มีอายุประสบการณ์การทำงานต่างกัน จะมีสัมพันธภาพระหว่างบุคคลโดยรวม ไม่แตกต่างกัน แต่เมื่อวิเคราะห์รายด้าน พบว่า ครูจิตวิทยาแนะแนวที่มีอายุประสบการณ์การทำงานต่างกัน จะมีสัมพันธภาพระหว่างบุคคลเฉพาะกับเพื่อนร่วมงานแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดย ครูจิตวิทยาแนะแนวที่มีประสบการณ์การทำงาน 20 ปีขึ้นไป มีสัมพันธภาพระหว่างบุคคลกับเพื่อนร่วมงานสูงกว่า ครูจิตวิทยาแนะแนวที่มีอายุประสบการณ์การทำงาน ต่ำกว่า 5 ปี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

5. ครูจิตวิทยาแนะแนวที่ปฏิบัติงานอยู่ในโรงเรียนขนาดต่างกัน จะมีสัมพันธภาพระหว่างบุคคลโดยรวม ไม่แตกต่างกัน และเมื่อวิเคราะห์รายด้าน พบว่า ครูจิตวิทยาแนะแนวที่ปฏิบัติงานอยู่ในโรงเรียนขนาดต่างกัน ต่างกัน จะมีสัมพันธภาพระหว่างบุคคลกับผู้บังคับบัญชา เพื่อนร่วมงาน นักเรียน และผู้ปกครองนักเรียน ไม่แตกต่างกัน

6. ครูจิตวิทยาแนะแนวที่มีอายุประสบการณ์การทำงานต่างกัน จะมีความสามารถในการปฏิบัติงานช่วยเหลือผู้เรียนโดยรวม ไม่แตกต่างกัน และเมื่อวิเคราะห์รายด้าน พบว่า ครูจิตวิทยาแนะแนวที่มีอายุประสบการณ์การทำงานต่างกัน จะมีความสามารถในการปฏิบัติงานฯ ในด้านระบบการดูแลช่วยเหลือ ต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดย ครูจิตวิทยา

แนะแนวที่มีอายุประสบการณ์การทำงาน 20 ปีขึ้นไป มีคะแนนความสามารถในการปฏิบัติงาน ด้านระบบการดูแลช่วยเหลือ สูงกว่า ครูจิตวิทยาแนะแนวที่มีอายุประสบการณ์การทำงาน ต่ำกว่า 5 ปี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และครูจิตวิทยาแนะแนวที่มีอายุประสบการณ์การทำงาน 11 - 20 ปี มีคะแนนความสามารถในการปฏิบัติงานด้านระบบการดูแลช่วยเหลือ สูงกว่า ครูจิตวิทยาแนะแนวที่มีอายุประสบการณ์การทำงาน ต่ำกว่า 5 ปี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

7. ครูจิตวิทยาแนะแนวที่ปฏิบัติงานอยู่ในโรงเรียนที่มีขนาดต่างกัน จะมี ความสามารถในการปฏิบัติงานช่วยเหลือผู้เรียนโดยรวม ไม่แตกต่างกัน เมื่อวิเคราะห์รายด้าน พบว่า ครูจิตวิทยาแนะแนวที่ปฏิบัติงานอยู่ในโรงเรียนที่มีขนาด ต่างกัน จะมีความสามารถในการปฏิบัติงานเฉพาะในด้านพัฒนาผู้เรียนต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยครูจิตวิทยาแนะแนวที่ปฏิบัติงานอยู่ในโรงเรียนขนาดใหญ่ มีคะแนนความสามารถในการปฏิบัติงานด้านพัฒนาผู้เรียน สูงกว่า ครูจิตวิทยาแนะแนวที่ปฏิบัติงานอยู่ในโรงเรียนขนาดกลาง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

อภิปรายผล

1. สัมพันธภาพระหว่างบุคคลของครูจิตวิทยาแนะแนว

ผลการวิจัยพบว่า ครูจิตวิทยาแนะแนวมีสัมพันธภาพระหว่างบุคคลอยู่ในระดับดี ($\bar{X} = 4.19$) อธิบายได้ว่า ครูจิตวิทยาแนะแนว มีการประเมินการรับรู้ถึงปฏิสัมพันธ์ที่ดีกับ ผู้บังคับบัญชา เพื่อนร่วมงาน นักเรียนและผู้ปกครอง หรืออาจกล่าวได้ว่า กลุ่มบุคคลที่ครูจิตวิทยาแนะแนวมีสัมพันธภาพระหว่างบุคคลในทางที่ดี ล้วนเป็นกลุ่มคนที่มีความเข้าใจใน เป้าหมายการทำงานร่วมกัน คือการช่วยเหลือผู้เรียน ซึ่งถือเป็นเป้าหมายสำคัญของวิชาชีพงาน จิตวิทยาแนะแนวในโรงเรียน ลักษณะสัมพันธภาพที่เกิดขึ้นนี้เป็นสัมพันธภาพระหว่างบุคคลใน ลักษณะที่สอดคล้องกับแนวคิดของ Beyer and Marshall (1981, p. 663) กล่าวคือ การมี ปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคลภายในกลุ่มผู้มีเป้าหมายการทำงานเดียวกันในทางบวกหรือในรูปแบบ การสร้างความรู้สึกที่ดีต่อกันภายในกลุ่มเป็นลักษณะสัมพันธภาพที่พึงพาอาศัยซึ่งกันและกันใน การทำงาน ปกป้องสิทธิประโยชน์ร่วมกัน ยอมรับฟังความคิดเห็นซึ่งกันและกัน มีความจริงใจใน

การทำงานร่วมกัน ช่วยกันแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นในการทำงาน รวมถึงความรู้สึกมั่นคงในสัมพันธภาพระหว่างบุคคลที่เกิดขึ้น

นอกจากนี้ ในการปฏิบัติงานจิตวิทยาแนะแนว ครูที่รับผิดชอบจะมีบทบาทสำคัญอยู่ประการหนึ่งคือ บทบาทด้านการประสานงานแนะแนว สอดคล้องกับ ปรีชา วิหกโต (2534) ที่กล่าวถึงการประสานงานด้านการแนะแนวในโรงเรียนว่า ครูจิตวิทยาแนะแนวจะต้องติดต่อร่วมมือกับบุคคลหรือหน่วยงานทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษา ตลอดจนให้ชุมชนมีส่วนร่วมรับผิดชอบในการให้บริการแนะแนวและการส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียน อีกทั้ง พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ ระบุว่า การจัดการศึกษาให้ยึดหลักการมีส่วนร่วมของบุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน องค์กรปกครองท้องถิ่น เอกชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการและสถาบันสังคมอื่น (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2542) บทบาทดังกล่าวประกอบด้วย การประสานงานกับผู้เกี่ยวข้องในสถานศึกษาเพื่อให้ข้อมูลเกี่ยวกับตัวผู้เรียน แนวทางการดูแลช่วยเหลือ ประชุมกลุ่มปรึกษารายกรณี และการส่งต่อผู้เรียนการ ประสานงานกับผู้ปกครอง ชุมชนเพื่อการร่วมมือในการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ประสานงานกับองค์กรของรัฐและเอกชนเกี่ยวกับข้อเสนอแนะทางการแนะแนวและการส่งนักเรียนฝึกงานและการหารายได้ระหว่างเรียน (กระทรวงศึกษาธิการ, 2542, หน้า 23) ซึ่งบทบาทเหล่านี้จะประสบความสำเร็จได้ ต้องอาศัยคุณลักษณะของครูจิตวิทยาแนะแนวที่มีสัมพันธภาพระหว่างบุคคลที่ดี

2. ความสามารถในการปฏิบัติงานดูแลช่วยเหลือผู้เรียนของครูจิตวิทยาแนะแนว

ผลการวิจัยพบว่า ความสามารถในการปฏิบัติงานช่วยเหลือผู้เรียนโดยรวมของครูจิตวิทยาแนะแนวอยู่ในระดับสูง ($\bar{X}=3.86$) อธิบายได้ว่า การที่ครูจิตวิทยาแนะแนวประเมินความสามารถของตนอยู่ในระดับสูง เป็นผลมาจากการที่ครูจิตวิทยาแนะแนวสามารถการผสมผสานความรู้ ความสามารถ ทักษะ เจตคติ และบุคลิกลักษณะของตน ที่เอื้อต่อการปฏิบัติงานจิตแนะแนว ทั้งนี้เพื่อดำเนินกิจกรรมการส่งเสริม ป้องกันและแก้ไขปัญหานักเรียนอย่างมีระบบ อีกทั้งการดำเนินงานดังกล่าวมีประสิทธิภาพครอบคลุมกิจกรรมดูแลช่วยเหลือผู้เรียนใน 4 ด้านตามมาตรฐานของงานจิตวิทยาแนะแนวในโรงเรียน ได้แก่ 1) ด้านการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือผู้เรียน 2) ด้านการแสวงหาความรู้เพื่อพัฒนาผู้เรียน 3) ด้านการใช้เครื่องมือในระบบการดูแลช่วยเหลือผู้เรียน และ 4) ด้านการจัดการคุณภาพระบบการ

ดูแลช่วยเหลือผู้เรียน ตามกระบวนการระบบคุณภาพ Plan Do Check Act (มูลนิธิสถาบันวิจัยและพัฒนาการเรียนรู้, 2551) สอดคล้องกับงานวิจัยของพรชัย เชาวสุตริรัตน์ (2553) ซึ่งทำการศึกษาการปฏิบัติงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของผู้บริหาร ครูที่ปรึกษา และครูจิตวิทยาแนะแนว ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาราชบุรี ผลการศึกษาพบว่า การปฏิบัติงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยเรียงค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย 3 ลำดับแรก คือ ด้านการส่งเสริมนักเรียน ด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหา นักเรียน และด้านการคัดกรองนักเรียน

อย่างไรก็ตามเมื่อพิจารณาผลการวิเคราะห์ รายด้าน พบว่า ครูจิตวิทยาแนะแนว ประเมินความสามารถในการปฏิบัติงานดูแลช่วยเหลือผู้เรียนในด้านระบบดูแลช่วยเหลือ ด้านพัฒนาผู้เรียน และด้านการจัดคุณภาพระบบดูแลช่วยเหลือ อยู่ในระดับสูง ขณะที่ด้านการใช้เครื่องมือในงานช่วยเหลือผู้เรียนอยู่ในระดับปานกลาง ทั้งนี้เนื่องจาก มีข้อจำกัดบางประการเกี่ยวกับการใช้เครื่องมือในงานช่วยเหลือผู้เรียน โดยเฉพาะความพร้อมของครูในการใช้เครื่องมือทางจิตวิทยา เช่นความพร้อมในด้านความรู้ความชำนาญเกี่ยวกับเครื่องมือ ทักษะการใช้เครื่องมือทางจิตวิทยา และทักษะการแปลผล นอกจากนี้ยังมีข้อจำกัดในเรื่องการเลือกใช้เครื่องมือให้เหมาะสมสอดคล้องกับสภาพการณ์ของการปฏิบัติงานช่วยเหลือผู้เรียน รวมถึงความทันสมัยของเครื่องมือ และ ปริมาณเครื่องมือที่เพียงพอต่อการปฏิบัติงานของครู เป็นต้น ด้วยเหตุนี้จึงอาจมีผลทำให้ครูจิตวิทยาแนะแนวประเมินความสามารถในด้านการใช้เครื่องมือในงานช่วยเหลือผู้เรียนในระดับปานกลาง

3. ความสัมพันธ์ของสัมพันธภาพระหว่างบุคคลกับความสามารถในการปฏิบัติงานการดูแลช่วยเหลือผู้เรียนของครูจิตวิทยาแนะแนว

ผลการวิจัยพบว่า สัมพันธภาพระหว่างบุคคลโดยรวมกับ ความสามารถในการปฏิบัติงานช่วยเหลือผู้เรียนโดยรวมมีความสัมพันธ์กันทางบวก ในระดับปานกลาง ($r = .67$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ทั้งนี้เนื่องจาก สัมพันธภาพระหว่างบุคคลของครูจิตวิทยาแนะแนวเป็นคุณลักษณะที่เอื้อต่อความสามารถในการปฏิบัติงานช่วยเหลือผู้เรียน เช่นการได้รับความร่วมมือในการจัดระบบการดูแลช่วยเหลือผู้เรียน การมีส่วนร่วมในการจัดการด้านการประกันคุณภาพ รวมถึงความร่วมมือในการประสานงานในการคัดกรองนักเรียน การเยี่ยมบ้าน และการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน เป็นต้น ผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับ ชลกร ศรีขจรกิจ (2552) ได้

ศึกษาบทบาทครูจิตวิทยาแนะแนวที่มีต่อการปฏิบัติงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนและบทบาทของครูจิตวิทยาแนะแนวที่มีต่อการปฏิบัติงานร่วมกับบุคลากรฝ่ายอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ผลการวิจัยได้ข้อสรุปที่สอดคล้องกัน คือ ในการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือผู้เรียน ครูจิตวิทยาแนะแนวจะมีบทบาทในการสนับสนุนด้านข้อมูลเทคนิค วิธีการให้กับบุคลากรที่เกี่ยวข้อง รวมถึงการจัดกิจกรรมในการส่งเสริม พัฒนา ป้องกัน แก้ไข และดำเนินการส่งต่อทั้งภายในและภายนอก

ส่วนในด้านการสร้างความเข้มแข็งให้กับระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ครูจิตวิทยาแนะแนวมีความเข้าใจบทบาทของตนในการเป็นผู้ประสานการดำเนินงานร่วมกับบุคลากรที่เกี่ยวข้อง โดยใช้วิธีการทำงานเป็นทีม พึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน และแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน ดังนั้นประสิทธิผลของงานจึงเกิดจากลักษณะสัมพันธภาพระหว่างบุคคลในการทำงาน เพื่อให้การปฏิบัติงานมีคุณภาพตามเกณฑ์มาตรฐานการดูแลช่วยเหลือผู้เรียน ส่วนผลการวิจัยของ วรากร ทรัพย์วิระพรรณ และคณะ (2551) พบข้อมูลบางส่วนที่สนับสนุนข้อค้นพบนี้ว่า ครูที่มีสัมพันธภาพในการทำงานในระดับสูง และมีการรับรู้ความสามารถแห่งตนในระดับสูง จะมีพฤติกรรมการทำงานจิตวิทยาแนะแนวดีกว่า ครูที่มีสัมพันธภาพในการทำงานในระดับต่ำ และมีการรับรู้ความสามารถแห่งตนในระดับต่ำ ผลการวิจัยยังได้ข้อสรุปว่า สัมพันธภาพในการทำงานเป็นตัวแปรที่สำคัญตัวหนึ่งในการร่วมกันทำนายประสิทธิผลของพฤติกรรมการทำงานของครูจิตวิทยาแนะแนวได้ร้อยละ 50.1

4. สัมพันธภาพระหว่างบุคคลของครูจิตวิทยาแนะแนว จำแนกตามประสบการณ์การทำงาน และขนาดโรงเรียน

ประสบการณ์การทำงาน

ผลการวิจัยพบว่า ครูจิตวิทยาแนะแนวที่มีอายุประสบการณ์การทำงานต่างกัน จะมีสัมพันธภาพระหว่างบุคคลโดยรวม ไม่แตกต่างกัน ข้อค้นพบนี้อธิบายได้ว่า ครูจิตวิทยาแนะแนวไม่ว่าจะมีประสบการณ์ในการทำงานมากหรือน้อยเพียงใดก็ตาม ต่างก็มีลักษณะสัมพันธภาพระหว่างบุคคลที่ดีไม่แตกต่างกัน และเมื่อแยกวิเคราะห์ตามกลุ่มสัมพันธภาพระหว่างบุคคล กลับพบว่า ครูที่มีประสบการณ์การทำงานแตกต่างกัน จะมีสัมพันธภาพระหว่างบุคคลกับเพื่อนร่วมงานแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยครูที่มี

ประสบการณ์การทำงาน 20 ปีขึ้นไป มีสัมพันธภาพระหว่างบุคคลกับเพื่อนร่วมงานสูงกว่า ครูจิตวิทยาแนะแนวที่มีประสบการณ์การทำงาน ต่ำกว่า 5 ปี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทั้งนี้เนื่องจากครูที่มีประสบการณ์การทำงานมากถือว่าเป็นผู้อาวุโสกว่า และมักจะรู้จักสนิทสนมและเข้าใจเพื่อนร่วมงานในหน่วยงาน ได้ดีกว่าครูบรรจุใหม่ สอดคล้องกับแนวคิดของ Schultz (1960) ที่กล่าวว่า มนุษย์เมื่ออยู่ร่วมกันนานจนผูกพันเป็นกลุ่มได้จะต้องผ่านขั้นตอนของความ เป็นพวกพ้อง ความมีอำนาจควบคุม และความรักใคร่ชอบพอกัน ลักษณะดังกล่าวแสดงถึงระดับ สัมพันธภาพระหว่างบุคคลที่แนบแน่น

ขนาดโรงเรียน

ส่วนผลการเปรียบเทียบสัมพันธภาพระหว่างบุคคล ตามลักษณะขนาดของโรงเรียน พบว่า ครูที่มาจากโรงเรียนที่มีขนาดต่างกัน จะมีสัมพันธภาพระหว่างบุคคลทั้งในภาพรวมและรายด้าน ไม่แตกต่างกัน ทั้งนี้ อาจเนื่องจาก พฤติกรรมการมีสัมพันธภาพระหว่างบุคคล ของครูจิตวิทยาแนะแนวเป็นคุณลักษณะเฉพาะตัวของแต่ละบุคคลที่มีมาแต่เดิมแล้ว โดยผ่านกระบวนการขัดเกลาจากครอบครัวและสังคม จนกลายเป็นบุคลิกภาพ ดังที่ Schultz (1960) อธิบายว่า พฤติกรรมที่บุคคลแสดงออกในการติดต่อสัมพันธ์กับบุคคลอื่น จะมีลักษณะเหมือน พฤติกรรมตามประสบการณ์เดิมที่มีมาก่อนหน้านี้ ซึ่งมักจะเป็นสัมพันธภาพที่เคยมีกับครอบครัวมาก่อน นั่นคือการติดต่อสัมพันธ์ของบุคคลมีพื้นฐานมาจากสัมพันธภาพระหว่างสมาชิกในครอบครัว รูปแบบพฤติกรรมของบุคคลที่แสดงออกในการมีสัมพันธ์กับบุคคลอื่นในสังคมมักจะลอกเลียนแบบมาจากประสบการณ์ในวัยเด็ก โดยเฉพาะพฤติกรรมของบิดา มารดา ดังนั้น การสร้างสัมพันธภาพระหว่างบุคคลจึงไม่ขึ้นกับปริมาณของบุคคลรอบข้างหรือขนาดของหน่วยงาน องค์การเป็นสำคัญ

5. ความสามารถในการปฏิบัติงานการดูแลช่วยเหลือผู้เรียนของครูจิตวิทยาแนะแนว จำแนกตามประสบการณ์การทำงานและขนาดโรงเรียน

ประสบการณ์การทำงาน

ผลการวิจัยพบว่า ครูจิตวิทยาแนะแนวที่มีประสบการณ์การทำงานต่างกัน จะมีความสามารถในการปฏิบัติงานช่วยเหลือผู้เรียนโดยรวม ไม่แตกต่างกัน อธิบายได้ว่า ความสามารถในการปฏิบัติงานช่วยเหลือผู้เรียน เป็นการทำงานที่ต้องอุทิศตน และใช้จิตอาสา

งานจึงจะประสบผลสำเร็จ ดังนั้นความสามารถในการปฏิบัติงานช่วยเหลือผู้เรียนโดยรวมจึง ไม่ขึ้นอยู่กับประสิทธิภาพการทำงาน แต่ขึ้นอยู่กับความพร้อม ความตั้งใจ และการอุทิศตน อาสา เข้ามารับงานเพื่อจุดมุ่งหมายในการช่วยเหลือนักเรียน และพัฒนาคุณภาพชีวิตของเด็กนักเรียน ให้ดีขึ้น สอดคล้องกับผลการวิจัยของ พรชัย เชวงชุตีร์ดน์ (2553) ที่ชี้ให้เห็นว่า การปฏิบัติงาน ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ในโรงเรียน มีความเกี่ยวข้องกับบุคลากรทุกคนในโรงเรียน โดยไม่ขึ้นกับลักษณะทางกายภาพของโรงเรียน หรือลักษณะส่วนบุคคลของบุคลากร

ผลการวิเคราะห์ความสามารถในการปฏิบัติงานช่วยเหลือผู้เรียนเป็นรายด้าน พบว่า ความสามารถของครูจิตวิทยาแนะแนวในด้านการจัดระบบการดูแลช่วยเหลือผู้เรียนมีความแตกต่างกันตามประสิทธิภาพการทำงานแนะแนว อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 อธิบายได้ว่า ครูที่มีประสบการณ์ 20 ปีขึ้นไป มีความสามารถในการจัดระบบการดูแลช่วยเหลือผู้เรียน สูงกว่า ครูที่มีประสบการณ์การทำงาน ต่ำกว่า 5 ปี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และครูจิตวิทยาแนะแนวที่มีประสบการณ์การทำงาน 11 - 20 ปี มีคะแนนความสามารถในการปฏิบัติงานด้านจัดระบบการดูแลช่วยเหลือผู้เรียน สูงกว่า ครูจิตวิทยาแนะแนวที่มีประสบการณ์การทำงาน ต่ำกว่า 5 ปี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 สรุปคือ ครูจิตวิทยาแนะแนวที่มีประสบการณ์การทำงานแนะแนวตั้งแต่ 11 ปีขึ้นไป จะมีความสามารถในการจัดระบบการดูแลช่วยเหลือผู้เรียนสูงกว่าครูที่มีประสบการณ์การทำงานต่ำกว่า 5 ปี อย่างชัดเจน ทั้งนี้เนื่องจากครูที่จะมีความชำนาญหรือมีความสามารถในด้านนี้ จะต้องผ่านประสบการณ์ในการปฏิบัติงานช่วยเหลือผู้เรียนมานานพอสมควร กล่าวคือ ครูจิตวิทยาแนะแนวจะต้องทำหน้าที่ในการจัดระบบการดูแลช่วยเหลือผู้เรียนให้มีประสิทธิภาพ สามารถเอื้ออำนวยส่งเสริมและสนับสนุนครูที่ปรึกษา และผู้ที่เกี่ยวข้อง ให้ได้รับความรู้ทักษะกระบวนการและเครื่องมือในระบบการดูแลช่วยเหลือผู้เรียน โดยความรู้และทักษะในด้านนี้ ประกอบด้วย 1) เทคนิควิธีและเครื่องมือเพื่อการรู้จักและคัดกรองผู้เรียน 2) แนวทางในการจัดกิจกรรมโฮมรูม (Homeroom) และการจัดประชุมในชั้นเรียน (Classroom Meeting) 3) แนวทางในการช่วยเหลือและส่งต่อ และ 4) การเตรียมความพร้อมของบุคลากรเพื่อการประเมินและทบทวน (กระทรวงศึกษาธิการ, 2542, หน้า 51)

ขนาดโรงเรียน

ส่วนผลการเปรียบเทียบความสามารถในการปฏิบัติงานการดูแลช่วยเหลือผู้เรียนตามขนาดของโรงเรียนพบว่า ครูจิตวิทยาแนะแนวที่ปฏิบัติงานในโรงเรียนที่มีขนาดแตกต่างกัน คะแนนความสามารถในการปฏิบัติงานช่วยเหลือผู้เรียนโดยรวมไม่แตกต่างกัน จะเห็นว่า ผลสรุปนี้มีความสอดคล้องกับผลสรุปด้านประสิทธิภาพการทำงานข้างต้น กล่าวคือ แม้ว่าครูจิตวิทยาแนะแนวจะมีประสิทธิภาพการทำงานต่างกัน และปฏิบัติงานในโรงเรียนที่มีขนาดแตกต่างกัน แต่ความสามารถในการปฏิบัติงานการดูแลช่วยเหลือผู้เรียนโดยรวม ไม่แตกต่างกัน แสดงว่า ระดับความสามารถของครูจิตวิทยาแนะแนว ในการปฏิบัติงานการดูแลช่วยเหลือผู้เรียน ไม่ได้ขึ้นกับลักษณะส่วนบุคคล (ด้านประสิทธิภาพการทำงาน) และลักษณะทางกายภาพ หรือสภาพแวดล้อม (ขนาดของโรงเรียน) ข้อค้นพบนี้สอดคล้องกับ พรชัย เชาวสุตริรัตน์ (2553) ที่ได้ข้อสรุปจากการศึกษาการปฏิบัติงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของผู้บริหาร ครูที่ปรึกษา และครูจิตวิทยาแนะแนว ในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา ว่า ความแตกต่างด้านเพศ ขนาดของโรงเรียน และสถานภาพ ไม่ส่งผลต่อ การปฏิบัติงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในภาพรวม

อย่างไรก็ตามผลการวิเคราะห์รายด้าน พบว่า ขนาดของโรงเรียนมีผลต่อความสามารถในการปฏิบัติงานด้านพัฒนาผู้เรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยครูจิตวิทยาแนะแนวที่ปฏิบัติงานอยู่ในโรงเรียนขนาดใหญ่ มีคะแนนความสามารถในการปฏิบัติงานด้านพัฒนาผู้เรียน สูงกว่า ครูจิตวิทยาแนะแนวที่ปฏิบัติงานอยู่ในโรงเรียนขนาดกลางอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แสดงว่า ประสิทธิภาพของงานแนะแนวในด้านการพัฒนาผู้เรียน มีความเกี่ยวข้องกับลักษณะทางกายภาพของโรงเรียน เช่น ความพร้อมของบริเวณ สถานที่เรียน สิ่งส่งเสริมและเอื้ออำนวยต่อการเรียน ฯลฯ ผลการวิจัยนี้ยังแสดงให้เห็นถึงความแตกต่างของทักษะการพัฒนาผู้เรียน ของครูจิตวิทยาแนะแนวในโรงเรียนขนาดใหญ่และขนาดกลาง รวมถึงทักษะในการแสวงหาความรู้ด้วยวิธีการที่หลากหลาย

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะทั่วไป

1. ผลการวิจัยพบว่า ครูจิตวิทยาแนะแนวมีสัมพันธภาพระหว่างบุคคลอยู่ในระดับดี นอกจากนี้ สัมพันธภาพระหว่างบุคคลมีความสัมพันธ์กับความสามารถในการปฏิบัติงานช่วยเหลือผู้เรียน ข้อค้นพบนี้แสดงให้เห็นถึงความจำเป็นในการส่งเสริมและพัฒนาให้ครูจิตวิทยาแนะแนวรวมถึงครูที่ปรึกษา ได้รับการพัฒนาตนเองในด้านสัมพันธภาพระหว่างบุคคลอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะในประเด็นต่อไปนี้

1.1 การสร้างความมั่นใจและความไว้วางใจ

1.2 การให้ความช่วยเหลือซึ่งกันและกันอย่างความจริงใจ การปกป้องสิทธิ

ประโยชน์

1.3 การให้การสนับสนุนซึ่งกันและกัน ให้การยอมรับนับถือยกย่องและให้ข้อมูลย้อนกลับในทางบวก ยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่นด้วยความจริงใจ

1.4 การเป็นกัลยาณมิตร มีทัศนคติที่ดีกับเพื่อนร่วมงาน

1.5 การทำงานกลุ่มที่มุ่งเน้นความร่วมมือและความสำเร็จตามจุดมุ่งหมายร่วมกัน

1.6 การริเริ่มสร้างสรรค์ สนับสนุนและมองเห็นคุณค่าของผลงานของบุคคลอื่น

1.7 การติดต่อสื่อสารอย่างอิสระตรงไปตรงมา ยอมรับฟังข้อมูลจากบุคคลอื่นด้วยความเต็มใจ มีการประสานงานที่ดีต่อกันมีการแจ้งข้อมูลต่างๆ ในหน่วยงานอย่างสม่ำเสมอ

1.8 การสร้างความรู้สึกละเอินยอมรับเพื่อร่วมงานอย่างจริงใจโดยปราศจากความรู้สึกสูญเสียความมีคุณค่าของตนเองและสูญเสียการติดต่อระหว่างบุคคล

2. ผลการวิจัยพบว่า ความสามารถในการปฏิบัติงานช่วยเหลือผู้เรียนโดยรวมของครูจิตวิทยาแนะแนวอยู่ในระดับสูง แสดงว่าครูจิตวิทยาแนะแนวมีความเข้าใจในกระบวนการแนะแนวในโรงเรียนเป็นอย่างดี โดยเฉพาะกระบวนการช่วยเหลือผู้เรียน จะเห็นได้ว่าการะงานแนะแนวดังกล่าวเป็นงานที่มีคุณค่ายิ่งต่อการพัฒนาเด็กและเยาวชนในโรงเรียน ดังนั้นภาระของงานดังกล่าวครูทุกคนในโรงเรียน โดยเฉพาะครูที่ปรึกษา ควรมีส่วนร่วมในการปฏิบัติกร่วมกับครูจิตวิทยาแนะแนว โดยมีครูจิตวิทยาแนะแนวเป็นพี่เลี้ยง แนะนำด้านเทคนิควิธี และขั้นตอนการปฏิบัติงานอย่างเป็นระบบ

3. ผลการวิจัยพบว่า ครูจิตวิทยาแนะแนวที่มีประสบการณ์การทำงานแนะแนวตั้งแต่ 11 ปีขึ้นไป จะมีความสามารถในการจัดระบบการดูแลช่วยเหลือผู้เรียนสูงกว่าครูที่มีประสบการณ์การทำงานต่ำกว่า 5 ปี ข้อค้นพบนี้ แสดงให้เห็นถึงศักยภาพของครูจิตวิทยาแนะแนวในพื้นที่ หากกลุ่มครูเหล่านี้ได้รับการยกระดับเป็นเครือข่ายครูจิตวิทยาแนะแนวแกนนำ และร่วมกันทำบทบาทหน้าที่เสมือนเป็นพี่เลี้ยงและที่ปรึกษา ตลอดจนสร้างสรรค์เครือข่ายครูจิตวิทยาแนะแนวในกลุ่มโรงเรียน เพื่อพัฒนาประสิทธิภาพระบบการดูแลช่วยเหลือผู้เรียนให้สอดคล้องกับบริบทของพื้นที่

4. ผลการวิจัยพบว่า ความสามารถในการปฏิบัติงานด้านการใช้เครื่องมือในงานช่วยเหลือผู้เรียนของครูจิตวิทยาแนะแนวอยู่ในระดับปานกลาง ดังนั้นจึงควรจัดอบรมเพื่อพัฒนาความสามารถในด้านนี้เป็นกรณีพิเศษ และควรสนับสนุนให้ครูจิตวิทยาแนะแนวได้ใช้เครื่องมือทางจิตวิทยาในงานช่วยเหลือผู้เรียนอย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่อง ตลอดจนส่งเสริมให้มีศูนย์หรือคลังเครื่องมือเพื่อเป็นหน่วยงานของโรงเรียนหรือเขตพื้นที่ ที่ทำหน้าที่บริหารจัดการเครื่องมืออย่างเป็นระบบ เช่นการจัดหาเครื่องมือทางจิตวิทยาที่เหมาะสม การแนะนำการใช้เครื่องมือที่ถูกต้อง และการดูแลพิทักษ์สิทธิ์ทางจรรยาบรรณ เป็นต้น

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยในครั้งต่อไป

1. ควรมีการวิจัยและพัฒนารูปแบบเครือข่ายครูจิตวิทยาแนะแนวที่เหมาะสม เพื่อเป็นช่องทางประสานการทำงานร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพ
2. ควรมีการวิจัยเพื่อประเมินสภาพปัญหาการทำงาน ตลอดจนสำรวจความพึงพอใจของนักเรียนต่อการปฏิบัติงานช่วยเหลือผู้เรียน อย่างสม่ำเสมอ
3. ควรส่งเสริมและผลักดันให้ครูจิตวิทยาแนะแนว สามารถสร้างสรรคงานวิจัยที่เกิดจากการปฏิบัติงานแนะแนว ทั้งนี้เพื่อยกระดับคุณภาพงานแนะแนว ให้มีมาตรฐาน เป็นที่ยอมรับในวงการวิชาการ